

Η πρόκληση του φύλου στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας

Ποια είναι η κατάσταση σήμερα στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας όσον αφορά τη διάσταση του φύλου;

Είναι η ανέλιξη των γυναικών επιστημόνων ανάλογη των ανδρών συναδέλφων τους;

Ποιες είναι οι πολιτικές και τα προγράμματα που έχουν υιοθετηθεί σε ευρωπαϊκό αλλά και εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση του φαινομένου της υπο-εκπροσώπησης των γυναικών;

Συγκεντρώσαμε σε αυτό το αφιέρωμα στατιστικά στοιχεία, πολιτικές και πρωτοβουλίες, καθώς και μια αναλυτική παρουσίαση των δράσεων του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ), πάνω στο σημαντικό θέμα της ίσης εκπροσώπησης ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς της ερευνητικής δραστηριότητας.

Στα τέλη της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα, το πρόβλημα της υπο-εκπροσώπησης των γυναικών στις ηγετικές θέσεις όλων των τομέων της κοινωνικής ζωής παραμένει, φανερώνοντας τις βαθιές ρίζες της ανισότητας των δύο φύλων ακόμη και στις πιο προηγμένες κοινωνίες. Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί στους τομείς της πολιτικής, της επιχειρηματικότητας και της δημόσιας διοίκησης, και παρά τις συστηματικές προσπάθειες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια για την εισαγωγή της διάστασης των ίσων ευκαιριών στον χώρο της επιστήμης και της έρευνας, σήμερα μόλις το 25% των ερευνητών σε όλο τον κόσμο είναι γυναίκες, σύμφωνα με το Ινστιτούτο Στατιστικής της UNESCO.

Μια πιθανή εξήγηση για την κατάσταση αυτή είναι ότι η διάσταση του φύλου στους χώρους της επιστήμης και της έρευνας έχει για πολλά χρόνια υποτιμηθεί ή και παραβλεφθεί, καθώς δεν είναι εύκολο να δεχθεί κανείς πως στον χώρο της επιστήμης, το κατεχόμενο ορθολογικό περιβάλλον, θα μπορούσαν να επιβιώνουν κοινωνικές και πολιτισμικές δυναμικές που υποθάλλουν τη διάκριση μεταξύ των φύλων. Δυστυχώς, οι στατιστικές διαφωνούν. Τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική και αλλού, η εκπροσώπηση των γυναικών μειώνεται αισθητά καθώς ανεβαίνουμε στην κλίμακα των επιστημονικών βαθμίδων.

Σήμερα, στις χώρες της ΕΕ οι γυναίκες κατέχουν λιγότερες από το 20% των υψηλών ακαδημαϊκών θέσεων (grade A), παρά το γεγονός ότι εκπροσωπούν το 55% των φοιτητών και το 60% των αποφοίτων πανεπιστημίων. Αν και θετικές αυξήσεις παρατηρούνται συστηματικά στα ποσοστά, ο πραγματικός ρυθμός

βελτίωσης είναι πολύ αργός (περίπου 2% αύξηση των γυναικών πανεπιστημιακών καθηγητών σε 5 χρόνια).

Παράλληλα, η υπο-εκπροσώπηση των γυναικών στον ερευνητικό χώρο αντικατοπτρίζει μια ευρύτερη και βαθύτερη έλλειψη αναγνώρισης της διάστασης του φύλου στην επιστήμη, η οποία πιθανότατα επηρεάζει το περιεχόμενο, τις μεθόδους και τις προτεραιότητές της. Κάτι που έχει σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στην ποιότητα, τις πολιτικές και τα επιστημονικά αποτελέσματα της έρευνας, σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Είναι πάντως θετικό ότι η σπουδαιότητα του θέματος έχει γίνει πλέον αντιληπτή από πολλούς οργανισμούς και φορείς, τόσο στην Ευρώπη όσο και διεθνώς, με αποτέλεσμα ο διάλογος και οι δράσεις για την ισότητα των φύλων στην επιστήμη να εντείνονται και η εστίαση των επίσημων πολιτικών στην προσπάθεια για εισαγωγή της διάστασης του φύλου στην έρευνα να αντιμετωπίζεται πλέον ως ανάγκη.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ενσωματώσει στις πολιτικές της την διάσταση των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών στον χώρο της επιστήμης και έχει υιοθετήσει μια σειρά από ποικίλα μέτρα για την προώθηση της γυναικείας συμμετοχής σε όλους τους τομείς της επιστήμης και τεχνολογίας. Σχετικά μέτρα έχουν υιοθετηθεί από πολλές χώρες και σε εθνικό επίπεδο, ενώ πανεπιστήμια, ερευνητικοί φορείς και σύλλογοι γυναικών έχουν αναπτύξει δράσεις εστιασμένες στην ισότητα των φύλων στην επιστημονική έρευνα.

Χαμηλή εκπροσώπηση των γυναικών στην ευρωπαϊκή έρευνα

Μόνο το 30% των Ευρωπαίων ερευνητών είναι γυναίκες σύμφωνα με την τελευταία έκθεση "She Figures 2009" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο αριθμός των ερευνητριών αυξήθηκε κατά 6,3% ετησίως την περίοδο 2002-2006, με το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών να ανέρχεται σε 3,7%. Ωστόσο η εκπροσώπηση τους σε συγκεκριμένα επιστημονικά πεδία και η επιστημονική τους σταδιοδρομία και εξέλιξη υστερούν.

Η έκθεση "She Figures", η οποία δημοσιεύεται κάθε τρία χρόνια από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, περιλαμβάνει στοιχεία για την απασχόληση των Ευρωπαίων ερευνητριών στις 27 χώρες μέλη της ΕΕ, την Κροατία, την Ισλανδία, το Ισραήλ, τη Νορβηγία, τη Σουηδία και την Τουρκία. Την περίοδο 2003-2009 οι εκθέσεις εκπονήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον οργανισμό "Helsinki Group on Women in Science" και καλύπτουν θέματα όπως αριθμός εργαζομένων, επιστημονικά πεδία, βαθμός εμπειρίας, επιστημονική σταδιοδρομία, πρόσβαση

σε θέσεις λήψης αποφάσεων, κ.ά.

Σύμφωνα με την έκθεση, οι γυναίκες εκπροσωπούν το 37% των ερευνητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το 39% στον κυβερνητικό/δημόσιο τομέα και το 19% στις επιχειρήσεις. Η αύξηση των ερευνητριών παρατηρείται σε όλα τα επιστημονικά πεδία και, κυρίως, στις επιστήμες υγείας (5,6% στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και 12% σε δημόσιους οργανισμούς), στις ανθρωπιστικές επιστήμες (6,8% στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και 4% σε δημόσιους οργανισμούς), στη μηχανολογία και τεχνολογία (6,7% στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και 10% σε δημόσιους οργανισμούς) και τις κοινωνικές επιστήμες (6,5% στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και 3% σε δημόσιους οργανισμούς). Το 59% των απόφοιτων ανώτατης εκπαίδευσης είναι γυναίκες. Ωστόσο το ποσοστό των καθηγητριών (ανώτατης βαθμίδας) ανέρχεται σε μόλις 18% και των επικεφαλής ερευνητικών οργανισμών σε 13%.

Όσον αφορά την Ελλάδα, οι ερευνήτριες

αντιπροσωπεύουν το 36% του ερευνητικού δυναμικού, ποσοστό μεγαλύτερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, και, συγκεκριμένα, το 38% στην ανώτατη εκπαίδευση, το 41% στους δημόσιους οργανισμούς και το 32% στις επιχειρήσεις. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των ερευνητριών είναι 6,9%, με το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών να κυμαίνεται στο 5,7%. Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2006, το 45% των διδασκόντων στην Ελλάδα είναι γυναίκες. Κύρια επιστημονικά πεδία των διδακτορικών είναι η υγεία (86% των απόφοιτων διδακτόρων), οι κοινωνικο-οικονομικές και ανθρωπιστικές επιστήμες (52%) και η εκπαίδευση (47%).

Η έκθεση καταλήγει πως, παρά τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει για την μεγαλύτερη εκπροσώπηση των γυναικών στην ευρωπαϊκή έρευνα, απαιτούνται επιπλέον διαρθρωτικές αλλαγές σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα για την προώθηση της ισότητας σε όλα τα επιστημονικά πεδία και στάδια της επιστημονικής σταδιοδρομίας.

Πρωτοβουλίες της ΕΕ για την ισότητα των φύλων στην έρευνα

Η στρατηγική προσέγγιση της Επιτροπής στον τομέα της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών ξεκινά ήδη από το 1996, με στόχο την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλους τους τομείς της πολιτικής.

Με την έναρξη του 5ου Προγράμματος Πλαίσιο για την έρευνα (1998-2002), η Επιτροπή αποφάσισε να συμπεριλάβει τη διάσταση των ίσων ευκαιριών προωθώντας τη συμμετοχή των γυναικών στην ερευνητική δραστηριότητα στην Ευρώπη με την υιοθέτηση του Σχεδίου Δράσης "Γυναίκες και Επιστήμη - Κινητοποίηση των γυναικών με σκοπό τον εμπλουτισμό της ευρωπαϊκής έρευνας" (Women and Science Action Plan).

Τον Νοέμβριο του 1999 συγκροτήθηκε ομάδα εθνικών εκπροσώπων για θέματα πολιτικής στον τομέα "Γυναίκες και Επιστήμη", γνωστή ως Ομάδα του Ελσίνκι (Helsinki Group on women and science), για τη συστηματική παρακολούθηση της συμμετοχής των γυναικών στην ευρωπαϊκή έρευνα. Η Ομάδα συνέβαλε σημαντικά στη σύσταση εθνικών επιτροπών για την πολιτική σχετικά με τις γυναίκες και την επιστήμη, καθώς και στη διαμόρφωση της σχετικής πρωτοβουλίας ERA-NET "Women in Science policies", ενώ το 2008 δημοσίευσε την αναφορά "Benchmarking policy measures for gender equality in science", αναλύοντας τη σχέση ανάμεσα στην πολιτική ισότητας των δυο φύλων και τη συμμετοχή των γυναικών στην έρευνα.

Το 2001, συγκροτήθηκε η επιτροπή εμπειρογνομώνων WIR (Women in Industrial Research) για την ανάλυση και τη διαμόρφωση προτάσεων σχετικά με τη θέση των γυναικών στη βιομηχανική έρευνα. Ακολούθησε η ομάδα εμπειρογνομώνων ENWISE (ENlarge Women In Science to East) με αντικείμενο τη μελέτη των συνθηκών εργασίας των γυναικών επιστημόνων στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και τα κράτη της Βαλτικής.

Το 2005 ξεκίνησε η λειτουργία της Ευρωπαϊκής Πλατφόρμας

για τις Γυναίκες Επιστήμονες (European Platform for Women Scientists, EPWS). Στόχος της είναι η δικτύωση και η σύνδεση των γυναικών επιστημόνων με τους φορείς που είναι αρμόδιοι για τη διαμόρφωση πολιτικών για την έρευνα, ώστε να "ακουστεί η φωνή τους" και να ληφθούν μέτρα για την ενίσχυση της επιστημονικής τους σταδιοδρομίας.

Το 2007 δημιουργήθηκε η ομάδα εμπειρογνομώνων WIRD-EM (Women in Research Decision Making) για να διερευνήσει το κατά πόσο οι γυναίκες συμμετέχουν στις επιτροπές και τα συμβούλια διαμόρφωσης πολιτικής στην Ευρώπη και να προτείνει τρόπους και δράσεις για την προώθηση των γυναικών σε ανώτερες ερευνητικές θέσεις και τη διαμόρφωση μιας επιστημονικής κοινότητας όπου τα δυο φύλα θα αντιμετωπίζονται ισότιμα.

Το ζήτημα των γυναικών στην επιστήμη ενσωματώθηκε και στα Προγράμματα Πλαίσιο για την Έρευνα της ΕΕ, αφενός με προσκλήσεις υποβολής προτάσεων για έργα με αντικείμενο "Γυναίκες και Επιστήμη" και, αφετέρου, με την αύξηση των γυναικών που συμμετέχουν ως συντονιστές έργων, αξιολογητές προτάσεων, μέλη επιτροπών, κ.λπ. Σχετικές μελέτες και εκθέσεις, όπως η "She Figures", δημοσιεύονται σε τακτική βάση.

Όσον αφορά τη σχέση του φύλου με την αριστεία και την χρηματοδότηση στην έρευνα, η Ε.Ε. συγκρότησε σχετική επιτροπή 16 εμπειρογνομώνων η οποία εξέδωσε, μετά από έρευνα που πραγματοποιήθηκε κατά το 2008, την έκθεση "The gender challenge in research funding - Assessing the European national scenes" ("Η πρόκληση του φύλου στην χρηματοδότηση της έρευνας - Αποτιμώντας τις εθνικές σκηνές της Ευρώπης") που δημοσιεύθηκε τον Μάιο του 2009. Η έκθεση περιλαμβάνει μια σειρά συστάσεων και καλών πρακτικών, προκειμένου να ενθαρρύνει τους εμπλεκόμενους φορείς να λάβουν σοβαρά υπόψη τους τις προσκλήσεις του φύλου στην ερευνητική χρηματοδότηση και να αναλάβουν δράση.

Το 2009 η Ομάδα του Ελσίνκι για τις Γυναίκες στην Επιστήμη γιόρτασε 10 χρόνια ύπαρξης με μια επίσημη συνάντηση στις Βρυξέλλες (24 Νοεμβρίου) και ένα κείμενο θέσεων (Position Paper) με τίτλο "Φύλο και Έρευνα μετά το 2009" ("Gender and Research Beyond 2009"), το οποίο στάλθηκε στον Πρόεδρο της ΕΕ José Manuel Barroso. Το κείμενο πρότεινε δράσεις για την Επιτροπή αλλά και την ίδια την Ομάδα του Ελσίνκι, προκειμένου να αντιμετωπιστεί πιο δυναμικά η υπο-εκπροσώπηση των γυναικών σε όλα τα πεδία της επιστημονικής έρευνας. Ο κύριος Barroso διαβεβαίωσε την Ομάδα ότι "η ισορροπία των φύλων και η προώθηση της έρευνας και ανάπτυξης είναι δύο

θέματα υψίστης σημασίας για την Επιτροπή".

Αξίζει να σημειωθεί, επίσης, ότι η Διεύθυνση Έρευνας της ΕΕ εξήγγειλε τη δημιουργία ενός πακέτου εργαλείων (gender toolkit) και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων προκειμένου να εφοδιάσει την ερευνητική κοινότητα με πρακτικά εργαλεία για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην έρευνα. Παράλληλα, η ΕΕ ανακοίνωσε ότι ζητά γυναίκες ως αξιολογήτριες προτάσεων για το 7ο ΠΠ, καθώς και γυναίκες επιστήμονες για όλα τα επιστημονικά πεδία και ιδιαίτερα με ειδίκευση σε θέματα φύλου (<https://cordis.europa.eu/emmf7/index.cfm>).

Ευρωπαϊκά έργα για την ισότητα των φύλων στην έρευνα

Στο πλαίσιο του 7ου Προγράμματος Πλαίσιο για την έρευνα της ΕΕ υλοποιούνται αρκετά ευρωπαϊκά έργα που έχουν ως στόχο να καταγράψουν πολιτικές, καλές πρακτικές, δράσεις ευαισθητοποίησης και να προτείνουν δράσεις και τρόπους βελτίωσης της συμμετοχής και της θέσης των γυναικών στον τομέα της επιστημονικής έρευνας.

Πρόσφατα ξεκίνησε στο πλαίσιο του Προγράμματος "Επιστήμη και Κοινωνία" (7ο ΠΠ) το ευρωπαϊκό έργο GENDERA (Gender Debate in the European Research Area) το οποίο υλοποιείται από κοινοπραξία 9 οργανισμών (από την Ελλάδα συμμετέχει το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης) από ισάριθμες χώρες, με στόχο τη διάδοση των πολιτικών και των βέλτιστων πρακτικών για την ισότητα των δύο φύλων στην έρευνα και την προώθηση των ερευνητριών στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας.

Στο πλαίσιο του 7ου Προγράμματος Πλαίσιο ξεκίνησε το 2008 και το έργο PRAGES (Practising Gender Equality in Science)

με στόχο τη διερεύνηση στρατηγικών, πολιτικών και δράσεων για την αντιμετώπιση της υπο-εκπροσώπησης των γυναικών στον τομέα της επιστημονικής ερευνητικής καριέρας. Στο PRAGES συμμετέχουν πανεπιστήμια και ερευνητικοί φορείς της Αυστραλίας, Δανίας, Ουγγαρίας, Ιταλίας, Μεγάλης Βρετανίας και ΗΠΑ. Κατά την τελευταία συνεδρίαση των μελών του, συντάχθηκαν οι "Οδηγίες για Προγράμματα Ισότητας των Φύλων στην Επιστήμη" ("Guidelines for Gender Equality Programmes in Science").

Παράλληλα, το έργο genSET (με τη συμμετοχή του Ιδρύματος Τεχνολογίας και

Έρευνας από ελληνικής πλευράς) στοχεύει στην ανάπτυξη πρακτικών τρόπων με τους οποίους τα ευρωπαϊκά επιστημονικά ιδρύματα θα ενσωματώσουν τη γνώση και την εξειδίκευση σχετικά με την ισότητα των δύο φύλων, για να βελτιώσουν την ατομική και συλλογική ικανότητα για δράση, ώστε να αυξήσουν τη συμμετοχή των γυναικών στον τομέα της επιστήμης. Το genSET θα καλλιεργήσει έναν βιώσιμο, συνεργατικό διάλογο ανάμεσα σε ειδικούς και κορυφαίους επιστήμονες της ισότητας των δύο φύλων ώστε να συμφωνήσουν σε μια σειρά πρακτικών οδηγιών για την εφαρμογή σχεδίων δράσης σε υπάρχοντες μηχανισμούς των ιδρυμάτων. Στον διάλογο θα λάβουν μέρος περισσότερα από 100 ενδιαφερόμενα ευρωπαϊκά επιστημονικά ιδρύματα.

Μια ακόμα πρωτοβουλία της ΕΕ, το έργο TWIST, με έναρξη τον Ιανουάριο του 2010, στοχεύει στην περαιτέρω ευαισθητοποίηση του κοινού για τον ρόλο και την εκπροσώπηση των γυναικών στην επιστημονική έρευνα, μέσω επιστημονικών κέντρων και μουσείων στην Ευρώπη.

GENDERA: Καλές πρακτικές για την ισότητα των δύο φύλων στην έρευνα

Πρωτοβουλίες και καλές πρακτικές για την ισότητα των δύο φύλων στην έρευνα στοχεύει να καταγράψει το ευρωπαϊκό έργο GENDERA (Gender Debate in the European Research Area) στο οποίο συμμετέχει το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ). Βασικός στόχος του έργου είναι η διάδοση των πολιτικών και των βέλτιστων πρακτικών για την ισότητα των δύο φύλων στην έρευνα και η προώθηση των ερευνητριών στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας.

Στο πλαίσιο του έργου, που θα ολοκληρωθεί το 2012, προβλέπεται η δημιουργία βάσης δεδομένων που θα περιλαμβάνει καλές πρακτικές για την πρόσληψη, επιλογή και προαγωγή των γυναικών ερευνητριών, καθώς και η διαμόρφωση οδηγιών για την επιτυχημένη εφαρμογή αυτών των πρακτικών σε πανεπιστήμια και ερευνητικούς φορείς σε όλη την Ευρώπη. Οι βέλτιστες πρακτικές αναφέρονται σε καινοτόμες πρωτοβουλίες οργανισμών που χαρακτηρίζονται από αποτελεσματικότητα και επιτυχία ως προς τους στόχους τους,

συστηματική προσέγγιση για την ενσωμάτωση της ισότητας στο ερευνητικό δυναμικό του οργανισμού, βιωσιμότητα και δυνατότητα μεταφοράς σε άλλους φορείς.

Οι οργανισμοί που θα συμμετάσχουν θα έχουν τη δυνατότητα να προβάλουν τις δράσεις τους σε όλη την Ευρώπη, αλλά και να εμπλεκούνται σε διαβουλεύσεις με άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα για την ανταλλαγή τεχνολογίας και εμπειριών.

Στο προσεχές μέλλον θα πραγματοποιηθεί και διεθνής συνάντηση εργασίας (international roundtable) για τη συζήτηση του θέματος των καλών πρακτικών και άλλων θεμάτων για την ισότητα των φύλων, ενώ για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ισότητα στην έρευνα θα διοργανωθούν συναντήσεις εργασίας σε εθνικό επίπεδο από κάθε εταίρο του έργου - στην Ελλάδα από το ΕΚΤ - στις αρχές του 2011.

Η διάσταση του φύλου στον ελληνικό ερευνητικό χώρο

Η Ελλάδα ανήκει στην ομάδα των χωρών με χαμηλή δραστηριότητα στην υιοθέτηση και εφαρμογή πολιτικών και μέτρων για την ισότητα των φύλων. Η μοναδική νομοθετική ρύθμιση για τα θέματα ισότητας στην έρευνα είναι το άρθρο 57 του Ν. 3653/2008 όπου καθορίζεται ποσοστό συμμετοχής των επιστημόνων κατ' ελάχιστο 1/3 για κάθε φύλο στη στελέχωση των Εθνικών Οργάνων και Επιτροπών Έρευνας και Τεχνολογίας. Επίσης καθορίζεται ότι σε κάθε υπηρεσιακό συμβούλιο των δημοσίων υπηρεσιών και των ΝΠΔΔ ο αριθμός των οριζόμενων από την υπηρεσία μελών κάθε φύλου ανέρχεται σε ποσοστό ίσο τουλάχιστον με το 1/3 των οριζόμενων (άρθρο 6, παρ. 1, του Ν. 2839/2000).

Σημαντικό βήμα προς την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων στην επιστημονική και τεχνολογική πολιτική και την υποστήριξη της συμμετοχής του γυναικείου ερευνητικού δυναμικού σε ερευνητικά προγράμματα, υπήρξε η δημιουργία διαφόρων ενώσεων και συνδέσμων, όπως η Ελληνική Εταιρεία Γυναικών Πανεπιστημιακών (ΕΛΕΓΥΠ), το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), η Ένωση Διπλωματούχων Ελληνίδων Μηχανικών (ΕΔΕΜ) και ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων (ΣΕΕ).

Ιδιαίτερα σημαντική πρωτοβουλία είναι το Δίκτυο Γυναικών Ερευντριών ΠΕΡΙΚΤΙΟΝΗ, που συντονίζεται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ). Σημειώνεται πως η ΓΓΕΤ προωθεί τη συμμετοχή των γυναικών σε επιστημονικές δραστηριότητες και με οριζόντιες δράσεις του ΕΠΑΝ, όπως η ενίσχυση γυναικών επιστημόνων – επιχειρηματιών για την ανάπτυξη spin-off εταιρειών, η πριμοδότηση σε ερευνητικά προγράμματα κ.ά.

Το Δίκτυο ΠΕΡΙΚΤΙΟΝΗ δημιουργήθηκε τον Ιανουάριο του 2000 με πρωτοβουλία της ΓΓΕΤ στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης "Γυναίκες και Επιστήμη - Κινητοποίηση των γυναικών με σκοπό τον εμπλουτισμό της ευρωπαϊκής έρευνας" (Women and Science Action Plan) και της Ομάδας του Ηλσίνκι.

Στόχος του Δικτύου είναι η προώθηση του θέματος των ίσων ευκαιριών στην έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη με την υποστήριξη συγκεκριμένων μέτρων για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του γυναικείου ερευνητικού πληθυσμού, την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις πολιτικές έρευνας και ανάπτυξης και την ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας με άλλα δίκτυα στην ΕΕ και την ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης, για την ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών.

Στις δράσεις που πραγματοποιήσει το Δίκτυο περιλαμβάνονται η εκπόνηση επιστημονικών μελετών, η καταγραφή στατιστικών στοιχείων, η παρακολούθηση δεικτών, η αξιολόγηση της ερευνητικής πολιτικής, η διαμόρφωση καλών πρακτικών, η δικτύωση, η πληροφόρηση και η ευαισθητοποίηση για θέματα ισότητας στο χώρο της έρευνας και της τεχνολογίας.

Ιδιαίτερα σημαντικές είναι και οι πρωτοβουλίες και τα έργα που υλοποιεί το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ) για την προώθηση των γυναικών στην επιστήμη. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΚΤ έχει υλοποιήσει το έργο "Χαρτογράφηση του Επιστημονικού Χώρου του Ελληνικού Γυναικείου Ερευνητικού Δυναμικού", που αφορά την ποσοτική και ποιοτική καταγραφή της κατάστασης των Ελληνίδων ερευντριών που απασχολούνται σε ΑΕΙ και Ερευνητικά Κέντρα και την αποτύπωση της συμμετοχής τους σε κέντρα λήψης αποφάσεων.

Επίσης το ΕΚΤ συμμετέχει στο ευρωπαϊκό έργο GENDERA (Gender Debate in the European Research Area).

Γυναίκες και Έρευνα στην Ελλάδα: Στοιχεία και Αριθμοί (με βάση σχετικές εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής)

- Τα στατιστικά στοιχεία για τη θέση των γυναικών στην έρευνα στην Ελλάδα εξακολουθούν να είναι ανεπαρκή, παρά τη λειτουργία του Helsinki Group.
- Υπάρχει δυσκολία ανέλιξης των γυναικών σε θέσεις καθηγητών ή αναπληρωτών καθηγητών κατά την ακαδημαϊκή τους καριέρα: Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών σε όλες τις ερευνητικές βαθμίδες (Grade A, B, C, D) είναι χαμηλότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο, παρόλο που ο αριθμός των γυναικών με διδακτορικό πτυχίο είναι υψηλός.
- Υπάρχει χαμηλή συμμετοχή των γυναικών σε υψηλόβαθμες θέσεις στην έρευνα και σε θέσεις λήψης αποφάσεων: Ο δείκτης που αντιστοιχεί στην πιθανότητα ανέλιξης των γυναικών σε υψηλόβαθμες θέσεις στην έρευνα σε σχέση με αυτή των αντρών είναι 2 για την Ελλάδα ενώ ο αντίστοιχος δείκτης σε επίπεδο ΕΕ-25 είναι 2,1.
- Οι αποδοχές των γυναικών είναι χαμηλότερες από αυτές των αντρών σε αντίστοιχες θέσεις στην έρευνα: Η διαφορά οικονομικών απολαβών γυναικών και αντρών είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη σε επίπεδο ΕΕ-25 (στοιχεία για το έτος 2004).
- Ο αριθμός των γυναικών στην έρευνα στην Ελλάδα είναι πολύ υψηλός σε σχέση με τον αντίστοιχο της ΕΕ-15 ιδιαίτερα στον εκπαιδευτικό (HES) και κυβερνητικό (GOV) τομέα (στοιχεία από Eurostat για το έτος 2003).
- Το μεγαλύτερο μερίδιο χρηματοδότησης της έρευνας ανήκει στον εκπαιδευτικό (HES) και κυβερνητικό (GOV) τομέα και το μικρότερο μερίδιο στον επιχειρηματικό τομέα (BES). Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών απασχολείται στον εκπαιδευτικό και κυβερνητικό τομέα, δικαιολογεί εν μέρει το γεγονός ότι η παρουσία των γυναικών στην Ελλάδα σε αυτούς τους τομείς φαίνεται βελτιωμένη (στοιχεία από Eurostat για το έτος 2003).
- Η Ελλάδα ανήκει στην ομάδα των χωρών με χαμηλή δραστηριότητα στην υιοθέτηση και εφαρμογή πολιτικών και μέτρων για την ισότητα των φύλων.
- Τα μέτρα για την ενίσχυση των γυναικών στην έρευνα στην Ελλάδα είναι ασυνεχή, λόγω αντιδράσεων και έλλειψης σωστού ελέγχου κατά την υλοποίησή τους.
- Δεν υπάρχει σχέδιο για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου (gender mainstreaming plan), παρά την ύπαρξη σχεδίου για την ισότητα των φύλων.

Χαρτογράφηση των Ελληνίδων ερευνητριών στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα

Στο πλαίσιο των δράσεων του Δικτύου "ΠΕΡΙΚΤΙΟΝΗ" πραγματοποιήθηκαν το 2008 δυο σημαντικές μελέτες για την εικόνα της Ελληνίδας ερευνήτριας στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Πρόκειται για τις μελέτες: "Χαρτογράφηση του επιστημονικού χώρου του ελληνικού γυναικείου ερευνητικού δυναμικού" που εκπονήθηκε από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, και "Η Ελληνίδα ερευνήτρια στη βιομηχανική έρευνα και καινοτομία" που εκπονήθηκε από την εταιρία στατιστικών μελετών QUANTOS AE.

Όπως προκύπτει από την έρευνα "Χαρτογράφηση του επιστημονικού χώρου του ελληνικού γυναικείου ερευνητικού δυναμικού", οι ερευνήτριες του δημόσιου τομέα (πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα) θεωρούν την έλλειψη κατάλληλης κρατικής πολιτικής και τις υποχρεώσεις απέναντι στα παιδιά και την οικογένεια, βασικούς ανασταλτικούς παράγοντες στην επιστημονική σταδιοδρομία τους. Για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη η στήριξη της οικογένειας από την Πολιτεία και η αναβάθμιση των συνθηκών εργασίας.

Σύμφωνα με την υπεύθυνη του έργου, Δρα Εύη Σαχίνη (Προϊσταμένη του Τμήματος Στρατηγικής & Ανάπτυξης του ΕΚΤ), με την εκπόνηση της μελέτης δημιουργήθηκαν πλέον οι κατάλληλες υποδομές πληροφόρησης και οργανώθηκε συστηματικά, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, ο τρόπος συλλογής στοιχείων για τις γυναίκες ερευνήτριες, με στόχο την προώθηση πολιτικών ισότητας στον τομέα της έρευνας και τεχνολογίας. Όπως επισημαίνει η Δρ Ε. Σαχίνη: "Είμαστε στην κατεύθυνση που θα μπορούμε να εξάγουμε στατιστικούς δείκτες με βάση τις κοινές προδιαγραφές της ΕΕ. Τα στοιχεία αυτά θα ενημερώνονται σε σταθερή βάση και θα αξιοποιούνται για τη διαμόρφωση πολιτικών ενίσχυσης των γυναικών ερευνητριών και την αντιμετώπιση προβλημάτων σταδιοδρομίας".

Στην ποσοτική έρευνα συμμετείχαν 73 οργανισμοί (21 ΑΕΙ και 52 ερευνητικοί φορείς). Το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 757 ερευνήτριες. Η ποσοτική έρευνα κατέδειξε, μεταξύ άλλων, ότι:

- Η πλειοψηφία των ερευνητριών ανήκει στον κλάδο των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών (43%) και στον κλάδο των Ιατρικών Επιστημών (34%)
- Μόνο το 10% των ερευνητριών έχουν ορισθεί Εθνικοί Εκπρόσωποι σε ευρωπαϊκές ή άλλες διεθνείς επιτροπές έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης
- Ως σημαντικότεροι ανασταλτικοί παράγοντες στην επιστημονική τους σταδιοδρομία θεωρούνται η έλλειψη κατάλληλης κρατικής πολιτικής (29%) και οι υποχρεώσεις απέναντι στα παιδιά και την οικογένεια (26%).
- Βασικοί παράγοντες για την επιστημονική σταδιοδρομία θεωρούνται η ποιότητα της εκπαίδευσης (45%) και η στήριξη της οικογένειας (32%).

Επίσης, με βάση τα στοιχεία που έδωσαν 50 οργανισμοί, προκύπτει ότι τα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων (Διοικητικά και Γνωμοδοτικά Συμβούλια) στελεχώνονται κατά 30% από γυναίκες.

Το ποιοτικό σκέλος της έρευνας πραγματοποιήθηκε μέσω συνεντεύξεων σε δείγμα 100 ερευνητριών. Οι συνεντεύξεις κινήθηκαν σε έξι άξονες: Εμπειρίες στην αρχή της επαγγελματικής απασχόλησης, Εμπειρία διακρίσεων στο χώρο εργασίας, Ικανοποίηση από την εργασία, Σύνδεση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, Καριέρα και Προτεινόμενα μέτρα. Από την ανάλυση των συνεντεύξεων προκύπτει ότι:

- Ως προς τις βασικές δυσκολίες εισόδου στο επάγγελμα αναφέρονται κυρίως η έλλειψη υποδομής και η έλλειψη αξιοκρατίας. Δεν αναφέρονται άμεσες διακρίσεις στον χώρο της εργασίας, ενώ έμμεσες διακρίσεις αναφέρονται κυρίως από μεγαλύτερες σε ηλικία ερευνήτριες. Ως αιτίες διακρίσεων αναφέρονται οι άτυπες προκαταλήψεις έναντι των γυναικών και η ανασιοκρατία.
- Η συνεργασία με τους άνδρες συναδέλφους καταγράφεται από τη συντριπτική πλειοψηφία ως πολύ καλή. Ωστόσο πάνω από το 50% του δείγματος αναγνωρίζει ότι οι γυναίκες ερευνήτριες αντιμετωπίζουν περισσότερα προβλήματα, που σχετίζονται με την έλλειψη χρόνου λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων. Για αυτούς τους λόγους, μεγάλο ποσοστό του δείγματος (66%) θεωρεί το φύλο ως εμπόδιο στην εξέλιξη της καριέρας τους.
- Ως προς τα προτεινόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση των σεξιστικών προτύπων αναφέρονται κυρίως η μακροχρόνια εκπαίδευση, η θέσπιση σωματείων και ΜΚΟ, οι ξεκάθαροι κανόνες στο χώρο εργασίας και η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.
- Μεγάλο ποσοστό (76,3%) αναφέρει ότι η εργασία επεμβαίνει στην οικογενειακή ζωή. Ερευνήτριες σε χαμηλότερες βαθμίδες που είναι παντρεμένες, αναφέρουν τα μεγαλύτερα ποσοστά παρέμβασης της εργασίας στην οικογένεια και της οικογένειας στην εργασία. Στην πλειοψηφία τους (76%) οι ερευνήτριες του δείγματος δεν διεκδίκησαν ανώτερες θέσεις, ενώ μόνο το 35% θεωρεί την οικογένεια ως εμπόδιο ανέλιξης στην καριέρα.
- Ο ημερήσιος χρόνος εργασίας που αναφέρεται είναι κατά μέσο όρο 9,3 ώρες τις εργάσιμες ημέρες και 5 περίπου ώρες τα Σαββατοκύριακα.
- Στη συντριπτική τους πλειοψηφία (92%) οι συμμετέχουσες δηλώνουν ότι είναι ικανοποιημένες ή πολύ ικανοποιημένες από το επάγγελμά τους.
- Οι ερευνήτριες θεωρούν απαραίτητη τη λήψη μέτρων για τη στήριξη της οικογένειας και των παιδιών από την Πολιτεία (π.χ. πρόβλεψη παιδικών σταθμών στο χώρο εργασίας) και για την αναβάθμιση των συνθηκών εργασίας (παροχή αδειών, ευελιξία της διοίκησης, βελτίωση των υποδομών, θέσπιση καθορισμένου καθηκοντολογίου στον εργασιακό χώρο κ.λπ.).

Στο άμεσο διάστημα το ΕΚΤ, αξιοποιώντας τις υποδομές του, σχεδιάζει την επανάληψη της ποσοτικής έρευνας με στόχο την καταγραφή μεγαλύτερου αριθμού ερευνητριών, την επικαιροποίηση των στοιχείων και την έκδοση σχετικών δεικτών.

Η δεύτερη μελέτη "Η Ελληνίδα ερευνήτρια στη βιομηχανική έρευνα και καινοτομία" κατέδειξε, μεταξύ άλλων, ότι:

- Το 66,5% των επιχειρήσεων με δραστηριότητα Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης απασχολούν γυναίκες ως ερευνητικό προσωπικό.
- Οι γυναίκες απασχολούνται περισσότερο ως προσωπικό υποστήριξης, ενώ η μικρότερη συμμετοχή παρουσιάζεται στον τομέα της έρευνας. Οι γυναίκες αποτελούν περίπου το 35% του συνόλου του ερευνητικού προσωπικού των επιχειρήσεων.
- Το 28,2% των γυναικών ερευνητριών κατέχουν ηγετική θέση στην επιχείρηση. Οι θέσεις τις οποίες καταλαμβάνουν, κατηγοριοποιούνται ως εξής :
  - Project manager: 21%
  - Διευθύντριες τμήματος: 21%
  - Υπεύθυνες τμημάτων: 36%
  - Προϊσταμένες τμημάτων: 6%
  - Άλλες θέσεις: 16%

- Σχεδόν δύο στις τρεις γυναίκες που κατέχουν ηγετική θέση βρίσκονται στην Αττική, ενώ το 24% εργάζονται στην περιφέρεια της Βορείου Ελλάδας.
- Το 2005 παρουσιάστηκε αύξηση στις προσλήψεις γυναικών ερευνητριών κατά 13% σε σχέση με το 2004. Η αύξηση αυτή ήταν μεγαλύτερη από την συνολική αύξηση των προσλήψεων στον τομέα της έρευνας που κυμάνθηκε στο 8%. Το 2006, εμφανίστηκε μείωση στο ρυθμό προσλήψεων γυναικών ερευνητριών, αναφορικά με το 2005. Η μείωση αυτή ήταν της τάξης του 4,5%. Αντίθετα, οι συνολικές προσλήψεις ερευνητών αυξήθηκαν κατά 9,3%.

Γενικότερα, σύμφωνα με τη μελέτη, η Ελληνίδα ερευνήτρια είναι μια νέα γυναίκα (25-50 ετών) με υψηλή μόρφωση (τουλάχιστο ΑΕΙ) που δραστηριοποιείται σε παραδοσιακά ανδρο-

κρατούμενους κλάδους (Μηχανικού, Θετικών Επιστημών) και ασχολείται με την Εφαρμοσμένη Έρευνα ή Τεχνολογική Ανάπτυξη και πολύ λιγότερο με τη Βασική Έρευνα. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει αφορούν: α) Την έλλειψη προοπτικών εξέλιξης λόγω των περιορισμένων ερευνητικών δραστηριοτήτων στην χώρα μας, β) την εντατικοποιημένη εργασία λόγω των απαιτήσεων του επαγγέλματος και γ) τη δυσκολία συνδυασμού της μητρότητας με την επαγγελματική εξέλιξη.

Επίσης, αν και στη βιομηχανική έρευνα υπάρχει εντονότερη ερευνητική δραστηριότητα από ότι στον δημόσιο τομέα, η γυναίκα συμμετοχή σε αυτήν δεν είναι αντίστοιχη. Από την πλευρά των επιχειρήσεων δεν υπάρχει επαρκής ενθάρρυνση με την εφαρμογή υποστηρικτικών πολιτικών. Η ανάληψη, τέλος, κάποιων ανώτερης θέσης επιτυγχάνεται από ένα μικρό αριθμό ερευνητριών.

Μια ευρωπαϊκή πλατφόρμα για τις γυναίκες στην επιστήμη και η ελληνική συμμετοχή

Μια ακόμα ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για τις Γυναίκες στην Επιστήμη είναι η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για τις Γυναίκες Επιστήμονες (European Platform of Women Scientists - EPWS). Η EPWS είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που εκπροσωπεί τις ανάγκες, τις ανησυχίες και τις προσδοκίες περισσότερων από 12.000 γυναίκες επιστήμονες στην Ευρώπη και όχι μόνο.

Η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για τις Γυναίκες Επιστήμονες δημιουργεί έναν λειτούργειο σύνδεσμο ανάμεσα στις γυναίκες επιστήμονες και τους ευρωπαϊκούς και εθνικούς φορείς διαμόρφωσης πολιτικής στον χώρο της έρευνας, στοχεύοντας στην επίτευξη ίσων και πλήρους συμμετοχής των γυναικών στην επιστήμη και την πολιτική, προκειμένου να διασφαλιστεί η ευρωπαϊκή αριστεία και καινοτομία στην έρευνα.

Από το 2005 που δημιουργήθηκε, η EPWS έχει καταφέρει να συγκεντρώσει περισσότερα από 100 δίκτυα και οργανισμούς που στηρίζουν τις γυναίκες στην επιστήμη σε 40 χώρες, προωθώντας τις ίσες ευκαιρίες στον ερευνητικό χώρο όλων των επιστημονικών πεδίων και στοχεύοντας να δώσει φωνή στις γυναίκες επιστήμονες όσον αφορά τις ευρωπαϊκές ερευνητικές πολιτικές. Η EPWS συμμετέχει, φέτος, και στη διαβούλευση που διοργανώθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με θέμα τη δημιουργία των προϋποθέσεων για ένα καλύτερο μέλλον για την οικονομία της ΕΕ μέσω της Στρατηγικής ΕΕ 2020.

Από την Ελλάδα συμμετέχουν στην EPWS, το Εργαστήριο Σπουδών Φύλου και Ισότητας στις Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες του Παντείου Πανεπιστημίου, το Δίκτυο για το Φύλο του Αριστοτέλειου

Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, η Ένωση Διπλωματούχων Ελληνίδων Μηχανικών και ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων.

Σπουδές Φύλου και Ισότητας στις Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες

(<http://www.genderpanteion.gr/>)

Πρόκειται για ένα διατμηματικό πρόγραμμα που χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠΕΑΕΚ II στο πλαίσιο της Κατηγορίας πράξης 4.2.1.Β " Προπτυχιακά προγράμματα σπουδών για θέματα φύλου και ισότητας". Αντικείμενο του προγράμματος είναι η ανάπτυξη δράσεων οι οποίες εντάσσουν ή αναβαθμίζουν το επιστημονικό πεδίο της κοινωνικής κατασκευής του φύλου και των θεμάτων της ισότητας των φύλων στις κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες μέσα από την εμπειρική έρευνα και την κριτική θεώρηση τους, η καλλιέργεια του ενδιαφέροντος των φοιτητριών και φοιτητών του Παντείου Πανεπιστημίου για τα θέματα φύλου και ισότητας, η διεύρυνση του επαγγελματικού φάσματος επιλογών σε ειδικότητες που σχετίζονται με τα θέματα ισότητας και φύλου και η ενημέρωση για τις επαγγελματικές προοπτικές στην έρευνα και τη διδασκαλία στον τομέα της ισότητας, ως συνέπεια της ανάπτυξης των εφαρμοσμένων πολιτικών για την ισότητα των φύλων στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Δίκτυο για το Φύλο του Α.Π.Θ.

(<http://fylika.web.auth.gr/>)

Είναι ένα δίκτυο συνεργασίας ερευνητικών ομάδων που δραστηριοποιούνται σε θέματα φύλου στον χώρο του Αρι-

στοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με αντικείμενο τη μελέτη του φύλου και τη διεπιστημονική προσέγγιση της έμφυλης διάστασης στην επιστήμη. Στόχος του είναι η προώθηση της έρευνας και της διδασκαλίας για το φύλο από φεμινιστική οπτική, η ενίσχυση των επιστημόνων γυναικών στον ακαδημαϊκό χώρο και η καθιέρωση της ισότητας των φύλων τόσο στο Πανεπιστήμιο όσο και στην τοπική κοινωνία.

Ένωση Διπλωματούχων Ελληνίδων Μηχανικών

(<http://www.edem-net.gr/>)

Η ΕΔΕΜ ιδρύθηκε το 1995 από γυναίκες διπλωματούχους μηχανικούς, μέλη του ΤΕΕ. Λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά με το ΤΕΕ και τους επαγγελματικούς και κλαδικούς Συλλόγους των Μηχανικών, συμπληρώνοντας και ενισχύοντας τις δικές τους ενέργειες για επίλυση των ειδικών προβλημάτων των γυναικών μηχανικών.

Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων

(<http://www.see1924.gr/>)

Ο ΣΕΕ έχει πάνω από 8 δεκαετίες δράσης (έτος ίδρυσης 1924) και παρέχει στήριξη στις γυναίκες επιστήμονες σχετικά με την επαγγελματική τους προώθηση και ανέλιξη. Στοχεύει στην απόλωση κάθε μορφής διακρίσεων ενάντια στις γυναίκες, στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την προώθηση των γυναικών επιστημόνων και στην ανάπτυξη της κοινωνικής ευθύνης των ιδίων, προκειμένου να λειτουργήσουν ως πρότυπα παρακινώντας περισσότερες γυναίκες στον χώρο της Επιστήμης.

Σε 3 νέες ερευνήτριες τα Ελληνικά Βραβεία L'OREAL-UNESCO

Σε 3 νέες διακεκριμένες ερευνήτριες απονεμήθηκαν, για 4η συνεχόμενη χρονιά, τα Ελληνικά Βραβεία 2009 L'OREAL-UNESCO για τις Γυναίκες στην Επιστήμη.

Η βιολόγος Δρ Γεωργία Ξάνθου-Τσιγκόγλου από το Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών, η χημικός Δρ Δήμητρα Τζέλη από το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, και η βιοχημικός Δρ Αγγελική Χρόνη από το ΕΚΕΦΕ "Δημόκριτος", ήταν οι ερευνήτριες που διακρίθηκαν για το σημαντικό επιστημονικό τους έργο, για τη συνεισφορά τους και την αφοσίωσή τους στην επιστημονική έρευνα. Η βράβευση πραγματοποιήθηκε στις 1/12/2009 στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη, παρουσία της πανεπιστημιακής και ερευνητικής κοινότητας και εκπροσώπων της Πολιτείας.

Τα Ελληνικά Βραβεία L'OREAL-UNESCO για τις Γυναίκες στην Επιστήμη απονέμονται στους τομείς των Βιοεπιστημών και των Θετικών Επιστημών, στο πλαίσιο του ομώνυμου διεθνούς προγράμματος, σε ερευνήτριες μέχρι 38 ετών που δραστηριοποιούνται σε πανεπιστήμια ή ερευνητικά κέντρα της Ελλάδας. Στόχος των Βρα-

Από αριστερά: Α. Χρόνη, Γ. Ξάνθου, Δ. Τζέλη

βείων, που συνοδεύονται με οικονομική ενίσχυση 10.000 ευρώ το καθένα, είναι η ηθική επιβράβευση και η προβολή του ερευνητικού έργου, καθώς και η ενθάρρυνση των νέων επιστημόνων στη συνέχιση της ερευνητικής τους σταδιοδρομίας.

"Οι γυναίκες αυτές ενσαρκώνουν το νέο πρόσωπο της επιστήμης. Εμπλουτίζουν καθημερινά τους κλάδους με την εφευρετικότητά τους, έχουν αγωνιστεί για τολ-

μηρά ερευνητικά αντικείμενα" δήλωσε στην τελετή βράβευσης ο κ. Νίκος Χατζηχρηστίδης, καθηγητής Βιομηχανικής Χημείας και Πρόεδρος της Επιτροπής Κρίσης των Βραβείων. Από την πλευρά του, ο Philippe Cornu, Διευθύνων Σύμβουλος της L'OREAL Hellas τόνισε ότι η επιστήμη χρειάζεται τις γυναίκες σε κάθε χώρα, πανεπιστήμιο και σχολείο, ενώ η κα Αικ. Τζιτζικώστα, Πρόεδρος της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής UNESCO, υπογράμμισε την ενεργό υποστήριξη της UNESCO στην προώθηση της επιστήμης σε όλο τον κόσμο.

Όπως επισημαίνουν και οι 3 βραβευθείσες, μια γυναίκα ερευνήτρια για να πετύχει θα πρέπει να διαθέτει περιέργεια, επιμονή και υπομονή, επίσης απαιτείται προγραμματισμός, θέληση και θυσίες. Στο ερώτημα αν μπορεί να συνδυαστεί οικογένεια και καριέρα, απαντούν θετικά, αρκεί να υπάρχει σωστή οργάνωση του χρόνου και υποστήριξη από το οικογενειακό περιβάλλον. Στη συνέχεια παρουσιάζεται ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα καθώς και η ερευνητική δραστηριότητα των 3 ερευνητριών.

Ανοσοθεραπείες για αλλεργικά και αυτοάνοσα νοσήματα

Η Δρ Γεωργία Ξάνθου-Τσιγκόγλου είναι Ερευνήτρια Γ' στο Εργαστήριο Κυτταρικής Ανοσολογίας του Ιδρύματος Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1996) και διδάκτωρ του Τμήματος Παθολογικής Φυσιολογίας της Ιατρικής Σχολής Αθηνών. Πραγματοποίησε μεταδιδακτορική έρευνα στο Leukocyte Biology Section, του Imperial College στο Λονδίνο. Έλαβε υποτροφία από το European Molecular Biology Organisation και διακρίθηκε με διεθνή βραβεία, όπως το 8th Allergopharma Award 2007 και το Glaxosmithkline Research Award 2008. Το 2009 τιμήθηκε από την European Respiratory Society με το βραβείο Romain Pauwels για το ερευνητικό της έργο στο αλλεργικό άσθμα. Η Δρ. Γ. Ξάνθου έχει 20 δημοσιεύσεις σε σημαντικά διεθνή επιστημονικά περιοδικά, με 700 αναφορές σε αυτές από άλλες δημοσιεύσεις. Είναι παντρεμένη με ένα παιδί.

Η έρευνα της αφορά τους αμυντικούς μηχανισμούς του ανθρώπινου σώματος και ειδικότερα τον ρόλο της κυτταροκίνης ακτιβίνης-Α στην καταστολή ανοσολογικών αποκρίσεων σε αλλεργικά και αυτοάνοσα νοσήματα. Στοχεύει δε στην ανάπτυξη ειδικών ανοσοθεραπειών για την πρόληψη και προστασία από αυτές τις παθήσεις.

Μελετώντας τα μόρια

Η Δρ Δήμητρα Τζέλη είναι Ερευνητικός Συνεργάτης στο Ινστιτούτο Θεωρητικής και Φυσικής Χημείας του Εθνικού Ιδρύμα-

τος Ερευνών. Έχει λάβει πτυχίο Χημείας (1995), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης και διδακτορικό δίπλωμα με εξειδίκευση στην Φυσικοχημεία από το Τμήμα Χημείας του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου και έχει εργασθεί ως μεταδιδακτορικός συνεργάτης. Έχει, επίσης, εργασθεί στο Εθνικό Εργαστήριο των Βορειοδυτικών Ηνωμένων Πολιτειών και στο Κέντρο Επιστήμης Υλικών του Πανεπιστημίου του Groningen στις Κάτω Χώρες. Έχει λάβει προπτυχιακές (IKY), μεταπτυχιακές (IKY, AWU-USA) και μεταδιδακτορικές υποτροφίες (Ακαδημία Αθηνών, HPC-Europa). Η Δρ. Δ. Τζέλη έχει 26 δημοσιεύσεις σε σημαντικά διεθνή επιστημονικά περιοδικά, με 200 αναφορές σε αυτές από άλλες δημοσιεύσεις. Είναι παντρεμένη με πέντε παιδιά.

Το ερευνητικό της έργο αφορά υπολογιστικές μελέτες των ιδιοτήτων μικρών και μεγάλων μορίων τα οποία έχουν εφαρμογές στην αστροφυσική, στην κατάλυση, στη μικροηλεκτρονική, στα νανο-υλικά, στους χημικούς αισθητήρες, στην οπτική και σε βιολογικά συστήματα.

Κατανοώντας την αθηροσκλήρωση και τη νόσο Alzheimer

Η Δρ Αγγελική Χρόνη είναι Ερευνήτρια Β' στο Ινστιτούτο Βιολογίας του Εθνικού Κέντρου Φυσικών Επιστημών "Δημόκριτος". Έχει λάβει το πτυχίο (1994) και το διδακτορικό της δίπλωμα με εξειδίκευση τη Βιοχημεία από το Τμήμα Χημείας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Η Δρ. Α. Χρόνη έχει εργασθεί ως μεταδιδακτορική ερευνήτρια και Λέκτορας στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Βοστώνης των ΗΠΑ. Η Δρ. Α. Χρόνη έχει 17 δημοσιεύσεις σε σημαντικά διεθνή επιστημονικά περιοδικά, με 340 αναφορές σε αυτές από άλλες δημοσιεύσεις. Είναι παντρεμένη με ένα παιδί.

Το ερευνητικό της έργο αφορά τη μελέτη της πορείας παθολογίας της αθηροσκλήρωσης και της νόσου του Alzheimer. Στόχος της έρευνας της είναι η κατανόηση των μοριακών μηχανισμών που εμπλέκονται στην εμφάνιση και εξέλιξη αυτών των παθήσεων και η ανάπτυξη νέων θεραπευτικών προσεγγίσεων.

Τα Βραβεία για τις Γυναίκες στην Επιστήμη

Τέσσερα χρόνια μετά τη θεσμοθέτησή τους, τα Ελληνικά Βραβεία L'OREAL-UNESCO αποτελούν πλέον πόλο μεγάλου ενδιαφέροντος και υψηλής επιστημονικής αναγνώρισης στην ελληνική πανεπιστημιακή και ερευνητική κοινότητα, με αποτέλεσμα οι υποψηφιότητες να είναι υψηλού επιστημονικού επιπέδου. Τα κριτήρια αξιολόγησης που χρησιμοποίησε η Επιτροπή ήταν αυστηρά και σύμφωνα με τα πρότυπα του διεθνούς προγράμματος (επιστημονικά επιτεύγματα, αναγνωρισμένη ακαδημαϊκή καριέρα, υψηλοί ρυθμοί παραγωγής επιστημονικού έργου, διεθνής αναγνώριση).

Το πρόγραμμα "Ελληνικά Βραβεία L'OREAL-UNESCO για τις Γυναίκες στην Επιστήμη" αποτελεί μια από τις 3 συνιστώσες του διεθνούς προγράμματος L'OREAL-UNESCO το οποίο έχει θεσμοθετηθεί από το 1998. Οι άλλες δύο συνιστώσες είναι τα Διεθνή Βραβεία και οι Διεθνείς Υποτροφίες.

Τα Διεθνή Βραβεία L'OREAL-UNESCO έχουν θεσμοθετηθεί και απονέμονται από το 1998 από τη L'OREAL σε συνεργασία με την UNESCO, με στόχο την προβολή και την ενίσχυση του επιστημονικού έργου των γυναικών σε ολόκληρο τον κόσμο. Πρόκειται για ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα βράβευσης ερευνητριών, το μοναδικό στον κόσμο για γυναίκες, το κύρος του οποίου επισφραγίστηκε από το γεγονός ότι 2 επιστήμονες βραβεύμενες από αυτό το πρόγραμμα, οι Elisabeth Blackburn και Ada Jonath, έλαβαν το 2009 το Νόμπελ Ιατρικής και Χημείας αντίστοιχα.

Από το 1998 μέχρι σήμερα, έχουν βραβευτεί 57 κορυφαίες γυναίκες επιστήμονες από 27 χώρες, ενώ 135 υπότροφοι από 71 χώρες είχαν την ευκαιρία να συνεχίσουν την ερευνητική τους σταδιοδρομία. Σε συνδυασμό, μάλιστα, με τα εθνικά βραβεία και υποτροφίες που διοργανώνονται σε 35 χώρες, έχουν ανα-

δείξει, επιβραβεύσει και υποστηρίξει περισσότερες από 500 νέες γυναίκες επιστήμονες παγκοσμίως. Στην Ελλάδα, από το 2006 που θεσμοθετήθηκαν τα Ελληνικά Βραβεία L'OREAL-UNESCO, έχουν βραβευτεί 8 ερευνήτριες.

Τα διεθνή βραβεία L'OREAL-UNESCO 2010 θα απονεμηθούν στις 4 Μαρτίου, σε μια ειδική τελετή στο Παρίσι. Αξίζει να σημειωθεί ότι, με αφορμή την απονομή και την Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας στις 8 Μαρτίου, το AthenaWeb -το YouTube των επιστημόνων (<http://www.athenaweb.org/>)- θα φιλοξενήσει τα βίντεο των 5 νικητριών, σε μια προσπάθεια να προωθήσει περαιτέρω τη γυναικεία αριστεία στην επιστήμη και να δημιουργήσει πρότυπα για νεαρές γυναίκες σε όλο τον κόσμο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μία από τις 15 διεθνείς υποτροφίες L'OREAL-UNESCO 2010 θα απονεμηθεί για πρώτη φορά σε Ελληνίδα ερευνήτρια, την Δρ. Ειρήνη Μαργιολάκη, λέκτορα του Τμήματος Βιολογίας στο Πανεπιστήμιο Πατρών, για τις έρευνές της στην κρυσταλλογραφία στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Ακτινοβολίας Συγχρότρου. Πιο συγκεκριμένα, το ερευνητικό της έργο σχετίζεται με τον προσδιορισμό της δομής ιογενών πρωτεϊνών που έχουν την ιδιότητα να καταπολεμούν καινούργιους ιούς που προκαλούν σοβαρούς αιμορραγικούς πυρετούς στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Πρόγραμμα L'OREAL-UNESCO για τις Γυναίκες στην Επιστήμη

<http://www.forwomeninscience.com/>

Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNESCO

<http://www.unesco-hellas.gr/>

Γ. Ξάνθου - Ιδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών Ακαδημίας Αθηνών

<http://www.bioacademy.gr/>

Δ. Τζέλη - Ινστιτούτο Θεωρητικής και Φυσικής Χημείας ΕΙΕ

<http://www.eie.gr/nhrf/institutes/tpci/cvs/cv-tzeli-gr.html>

Α. Χρόνη - Ινστιτούτο Βιολογίας ΕΚΕΦΕ

"Δημόκριτος"
<http://bio.demokritos.gr/>

AthenaWeb

<http://www.athenaweb.org/>

Women and Science (European Commission)

<http://ec.europa.eu/research/science-society/index.cfm?fuseaction=public.topic&id=27>

Women and Science - Statistics and Indicators (European Commission)

<http://ec.europa.eu/research/science-society/index.cfm?fuseaction=public.topic&id=126>

Δίκτυο "Περικτιόνη"

http://www.gsrt.gr/default.asp?V_ITEM_ID=4665

EKT - Χαρτογράφηση Ελληνίδων Ερευνητριών

<http://ereunities.ekt.gr>

Gender in EU-Funded Research

<http://www.yellowwindow.be/genderinresearch/>

GENDERA: Gender Debate in the European Research Area

<http://www.gendera.eu/>

genSET project

<http://www.genderinscience.org/>

FEMCIT

<http://www.femcit.org>

European Platform of Women Scientists

<http://www.epws.org/>

Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων

<http://www.see1924.gr>

Δίκτυο για το Φύλο του Α.Π.Θ.

<http://fylka.web.auth.gr>

Σπουδές Φύλου και Ισότητας στις Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες

<http://www.genderpanteion.gr>

Ένωση Διπλωματούχων Ελληνίδων Μηχανικών

<http://www.edem-net.gr>

Ελληνική Εταιρεία Γυναικών Πανεπιστημιακών

<http://www.isotita.uoa.gr/elegyp/>

Κέντρο Ερευνών για την Ισότητα

<http://www.kethi.gr/>